Yrittäjyys ja kansainvälinen kauppa
Paavali Kukkonen

9.5.2025

EK:n lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle koskien valtioneuvoston E-selvitystä ReArm Europe -suunnitelmasta (E21/2025 vp)

Elinkeinoelämän keskusliitto EK kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle koskien valtioneuvoston E-selvitystä koskien ReArm Europe -suunnitelmaa.

EK pitää Suomen kannan mukaisesti Euroopan puolustuksen tulevaisuutta koskevan valkoisen kirjan yhteydessä tarkennettuja suunnitelmia ReArm Europe -suunnitelmasta ja SAFE-rahoitusvälineestä yleisesti erittäin kannatettavina. Tilannekuva Euroopan puolustuksen haasteista ja EU-alueen puolustusteollisuuden pikaisen ylösajamisen tarpeesta pitkään jatkuneen ali-investoimisen myötä on oikea. Tarvitaan mahdollisimman laajalti investointeja vauhdittava ja nopeasti toteutettava korjausliike.

Muiden teollisuuden toimialojen tavoin eurooppalaista puolustusteollisuutta on vahvistettava kehittämällä kunnianhimoisesti alan yritysten yleistä toimintaympäristöä ja kilpailullisuutta, mikä vaalii parhaiten laatua ja tuottavuutta. Niiden tulee olla aina ensisijaisia keinoja kilpailukyvyn vahvistamiseksi. Käynnistetyt ja toivottavasti suunnitellusti kesällä valmistuvat Defence Omnibus ja puolustuksen sisämarkkinastrategia ovat näin ollen oikein toteutuessaan erittäin tärkeitä.

Kuten komissio on arvioinut, **Euroopan puolustuksen tarpeet edellyttävät kuitenkin nyt ehdottomasti nopeavaikutteisempia toimia, eli sitä mihin ReArm-suunnitelma ja siihen sisältyvä SAFE-rahoitusväline pyrkivät**. Hankintoja on kyettävä vauhdittamaan määrällisesti välittömästi niin Ukrainan tuen kuin Euroopan riittävän varustautumisen näkökulmasta. Samalla on kyettävä nostamaan puolustusteollisuuden tuotannollista kapasiteettia laadullisesti vastaamaan kyvykkyyksien kehittämistarpeisiin.

EK:n ensisijainen huoli on, kuinka tehokkaasti nyt käyttöönotettavia instrumentteja ja joustoja todellisuudessa tullaan hyödyntämään, mihin ja kenen toimesta – sekä Suomen kyvykkyys hyödyntää niiden mahdollisuudet täysimääräisesti niin puolustuksellisesti kuin kaupallisesti. Nämä eivät ole erillisiä asioita: **kotimaisen puolustusteollisuuden viennin laajentaminen yhteishankintoihin osallistumisen kautta on erittäin merkityksellistä Suomen puolustuksellisiin tarpeisiin vastaamiseksi myös poikkeusoloissa** niin osaamisen ja laadun kuin tuotannollisen kapasiteetin rakentumisen osalta.

Instrumenttien kohdentumisen tulee olla linjassa Suomen tarpeisiin sekä Naton puolustussuunnitteluprosessin mukaisiin jäsenvaltioiden suorituskykytavoitteisiin.

Yksityiskohtaisempia huomioita Suomen kantaan ReArm Europe -suunnitelmasta

Liittyen puolustusteollisuuden kehittämiseen kilpailullisten markkinoiden kautta, Suomen kantaan olisi lisättävä, että **yhteishankinnat on toteutettava huolellisesti siten, ettei niillä aiheuteta markkinahäiriöitä vaan kehitetään teollista toimintaa ja sotilaallista huoltovarmuutta unionin laajuisesti.**

Suomen kannassa nostetaan esille tärkeänä, että *”ReArm Europe -suunnitelman toimilla tuetaan eurooppalaisen puolustusteollisen tuotannon entistä laajempaa maantieteellistä kattavuutta”*. **Liiallinen maantieteellinen keskittyminen on kyettävä estämään** asiaan liittyvillä selkeillä määrittelyillä osana kehitettäviä instrumentteja ja sääntelyä. Puolustusteollinen rakenne on jo nyt maantieteellisesti verrattain keskittynyt, eikä tilanne saa kärjistyä lisää. Linjaus ei ole oikein toteutettuna ristiriidassa puolustusteollisten tuotteiden yhteensovitettavuuden ja -käytettävyyden edistämisen kanssa.

Kannassa todetaan, että *”Eurooppalaisen puolustuksen vahvistamisessa on keskeistä, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille”*. Suomen on syytä pitää tästä vaikuttamistavoitteistaan kiinni. On tärkeää samalla kuitenkin muistaa, että **investointeja olisi tarpeen vauhdittaa mahdollisimman laajalti kaikissa EU-maissa** ja hahmotettuihin kyvykkyystarpeisiin parhaiten vastaten. Voidaan epäillä tulevatko muutkin kuin itäisen etulinjan maat hyödyntämään tarjottavia välineitä riittävästi ja kiihdyttämään omia puolustusinvestointejaan. Toki Naton muuttuvat puolustuksen BKT-osuusvaateet voivat luoda tähän myös tarvittavaa painetta.

Kannassa linjataan, että *”komission kokonaisuunnitelma perustuu toimiin, joista voitaisiin päättää neuvostossa määräenemmistöllä”*. **Nopea eteneminen on varmistettava**, sillä EU-puolustuksen tarpeet ovat erittäin akuutteja. Käsillä olevat esitykset, ja myös valkoiseen kirjaan sisältyvät muut suunnitteilla olevat toimet, eivät voi viivästyä EDIP:n hyväksymisen tavoin.

SAFE-rahoitusvälineen osalta sitä koskevassa asetuksessa esille nostettu neuvottelutavoite rahoituksen kohdentamisesta etulinjan maiden maavoimien suorituskykyjen kehittämiseksi on ensiarvoisen tärkeä. On erinomaista, että tämä on saatu nostettua mukaan komission puheenjohtaja kompromissiesitykseen.

EK tukee Puolustus- ja ilmailuteollisuus PIA:n esittämää varausta siihen, että uusia hankkijoita voitaisiin liittää olemassa oleviin puitesopimuksiin Komission esittämällä tavalla (SAFE, artikla 18). Asia vaatii syventäviä kansallisia keskusteluja. Mahdollisista liittymisistä on sovittava aina yhteistyössä.

EK yhtyy Suomen kannan mukaisiin tavoitteisiin SAFE-instrumentin muodosta (lainaa) ja vastuiden asettamisesta, mutta korostaa, että tätäkin tarpeellisempaa on, että sen käyttöönotto toteutuu ja sisällölliset tavoitteet saavutetaan (Euroopan puolustuskyvyn kannalta käänteentekevien investointien käynnistäminen oikeassa kokoluokassa, tarpeellisiin kyvykkyyksiin kohdentuen ja puolustusteollisuuden mittava ylösajaminen).

ETA:n, EFTA-valtioiden ja Ukrainan mahdollisuus osallistua on kannatettava. **Suomen on edistettävä aktiivisesti Iso-Britannian osallistumisen mahdollistumista** turvallisuus- ja puolustuskumppanuussopimuksen syntymisen kautta. Tämä avaisi osaltaan mahdollisuuksia myös laajemmin EU:n ja Iso-Britannian taloudellisen yhteistyön uudelleen syväntämiselle.

Linjaus, että rahoituksen kohdentumisen tulee olla linjassa Naton puolustussuunnitteluprosessin mukaisten jäsenvaltioiden suorituskykytavoitteiden kanssa, on erittäin tärkeä. **Hankinnoissa on taattava, että ne mahdollistavat pk-yritysten osallistumisen** ja toimittamisen osaksi hankkeita mahdollisimman laajasti. Rahoituksella on kyettävä vastaamaan kansallisiin investointitarpeisiin myös keskipitkällä aikavälillä (kannassa esitetty maksatusten määräajan pidentäminen).

Suomen kannassa pidetään hyväksyttävänä vähintään 65 % vaatimusta koskien yhteishankintoihin sisältyvien komponenttien alkuperämaata (EU, ETA, EFTA tai Ukraina). Tavoite hankintojen kääntämisestä Eurooppaan on ymmärrettävänä, mutta sen vaikutusta suhteessa kansainvälisiin kumppanuuksiin ja kykyyn täyttää tehokkaasti kyvykkyystarpeita on arvioitava tarkoin.

EU:n finanssipoliittisten sääntöjen joustavoittamisen kohdalla on varmistettava, että niitä koskevat ohjaavat puolustusinvestointien ja -menojen säännöt ovat riittävät ohjaten resurssien käyttöä toimiin, jotka aidosti vahvistavat Euroopan puolustusta. Mahdollisuus soveltaa poikkeuslausekkeen joustoja aktivointijakson aikana tehdyistä puolustusvälineisiin liittyvistä hankintasopimuksista aiheutuviin menoihin myös lausekkeen neljän vuoden aktivointiajan jälkeen on tärkeä.

Nykyisten EU-välineiden puolustusinvestointeihin hyödyntämisen kohdalla EK katsoo, että puolustusteollisia ja kaksikäyttötuotteita tulee kohdella eri ohjelmissa ja instrumenteissa tasavertaisesti muiden toimialojen tuotteiden ja ratkaisujen kanssa. Tavoitetta tulee edistää osana myös kesäksi valmisteltavaa Defence Omnibus -hanketta. Puolustuksen, turvallisuuden ja varautumisen nostaminen koheesiosaannoissa uusiksi strategisiksi painopisteiksi tukee tätä tavoitetta.

Edelleen EU-rahoitusta on kehitettävä eteenpäin kohdistamalla sitä entistä voimakkaammin tavalla, joka tukee parhaiten EU:n kilpailukykytavoitteita ja toteutuu mm. painottaen korkeaa laatua ja kilpailullisuutta. Tämän tulee näkyä yhtä lailla niin koheesiovarojen suuntaamisessa aiempaa paremmin kuin mm. monivuotisen rahoituskehyksen TKI-instrumenteissa.

EK suhtautuu myönteisesti Suomen valmiuteen hyväksyä lähtökohdan, että EU:n ennakkomaksuja jäsenvaltioille sekä EU-rahoitusosuutta voitaisiin korottaa, mikäli

kuluvan kehyskauden uudet strategiset painopisteet kohdentuvat puolustukseen, turvallisuuteen ja varautumiseen. Tämän rinnalla on välttämätöntä huolehtia kansallisesti Suomen valmiudesta osallistua eri hankkeisiin mahdollisen kansallisen vastinrahoituksen osalta.

Euroopan investointipankin (EIP) puolustusteollisuuteen ja kaksikäyttötuotteisiin liittyvään rahoitukseen asetetut rajoitukset on poistettava viipymättä. Suomen tulee muiden kumppanimaiden ja komission kanssa jatkaa vaikuttamista tämän toteutumiseksi. Samalla kansallisten yritysrahoitustoimijoiden valmius kanavoida EIP:n rahoitusta on varmistettava.

Yksityisen rahoituksen saatavuuden osalta on erittäin tärkeää edistää sitä vauhdittavia EU-aloitteita. Muiden sisämarkkinoiden toimivuutta edistävien hankkeiden tavoin, tämä on kestävimpiä tapoja vahvistaa EU:n strategista kilpailukykyä ja kasvua. Nämä toimet eivät voi kuitenkaan pitkän aikahorisontin vuoksi vastata riittävissä määrin Euroopan puolustusteollisuuden vahvistamista edellyttämiin tarpeisiin, vaan tähän tarvitaan ReArm-suunnitelman muita nopeavaikutteisimpia toimia.

Suomen valmistautuminen ReArm-välineiden hyödyntämiseksi

Puolustuksen, mutta myös talouden näkökulmasta, **Suomen on tartuttava aktiivisesti ReArm-välineiden hyödyntämiseen ja yhteishankintojen toteuttamiseen.** Osallistuminen yhteishankintoihin luo tärkeitä mahdollisuuksia suomalaiselle puolustusteollisuudelle. Edelleen tämän myötä mahdollistuvat laajemman tilauskannan myötä suomalaisyritysten tuotantokapasiteetin nostaminen ja vientimarkkinoiden laajempi avaaminen. Tämä turvaa Suomen materiaalista puolustus- ja huoltovarmuutta myös huomattavasti itse hankintoja pidemmälle. Mahdollistaen samalla puolustusteollisuuden kasvupotentiaalin hyödyntämistä, mikä on kansantaloudellisesti tärkeää. Hyötyjen maksimoimiseksi merkittävä osa rahoituksesta tulisi kohdentaa erityisosaamista vaativiin korkean teknologian hankintoihin kotimaasta. Ulkomailta hankittaviin järjestelmiin tulee lisätä teollisen yhteistyön velvoite järjestelmien huolto- ja kunnossapitokyvyn sekä puolustusjärjestelmän kehittämiseksi.

Merkittävä määrä EU-maita tulee todennäköisesti toteuttamaan ReArm-instrumenttien kautta hankintoja. Jo yksin mahdollisuus Ukrainan mukanaoloon hankinnan osapuolena ja sen polttavat puolustusvälinetarpeet (myös mahdollisen tulitauon ja rauhan jälkeen), pitävät tästä huolen. EU-instrumenttien avustuksella tehtävät hankinnat tulevat ohjaamaan eurooppalaisen puolustusteollisuuden tuotantorakenteiden kehittymistä ml. maantieteellinen sijainti ja yritysten välisiä voimasuhteita. Kun uutta kapasiteettia on rakentunut tiettyihin jäsenmaihin ja niitä toteuttaneet yritykset vahvistuvat, rinnakkaisen tuotannon syntyminen muualle on haastavampaa.

Suomella ei ole aikaa odottaa. SAFE-rahoitusvälineelle esitetty kahden kuukauden määräaika asetuksen voimaantulosta jäsenmaille esittää tavoittelemaansa osuutta välineestä, ja määräaika rahoituksen käytöstä päättämiseksi (30.6.2027), ovat perustellut, mutta käytännössä tiukat. **Puolustushallinnon on pikaisesti tarkasteltava pidemmän aikavälin hankintasuunnitelmiaan, sekä arvioitava, missä**

kaikissa tarpeissa hankintoja kyetään aikaistamaan ja rakentamaan yhteishankinnoiksi EU-instrumentteja hyödyntäen. Mikäli se edellyttää puolustushallinnolta ja/tai puolustushallinnolle lisäresurssien kohdentamista tätä varten, tai uudenlaista yhteistyötä muiden ministeriöiden tai elinkeinoelämän toimijoiden kanssa, näin on tehtävä viipymättä.

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK

Paavali Kukkonen
Johtava asiantuntija
paavali.kukkonen@ek.fi
puh. 050 566 3455